

FRANCKA BENEDIK

VALBURGA PRI SMLEDNIKU (OLA 9)

1. INVENTAR

1.1. *Vokalizem*

1.11. Akcentuirani vokalizem

i:			u:
ɛ:	ə:	ɔ:	
e:		o:	
a:			

1.12. Neakcentuirani vokalizem

1.121. Predakcentski vokali

i	u
ə	

1.122. Poakcentski vokali

i		u
e	ə	o
a		

1.2. *Konzonantizem*

1.21. Zvočniki

v	m
l	r
j	n

1.22. Nezvočniki

p	b	f
t	d	
c	s	z
č	š	ž
k	x	γ

1.3. *Prozodija*

1.31. Akcent ni vezan na določeno mesto v besedi.

1.32. Kvantitetne opozicije ni. Neakcentuirani vokali so krajši od akcentuiranih.

1.33. Akcent je tonemski.

1.34. Iz povedanega sledi, da inventar prozodemov vsebuje dva akcenta (V:, V:) in neakcentuirano kračino (V).

2. DISTRIBUCIJA

2.1. Vokalizem

- 2.11. Akc. /i:/ in neakc. /i/ ne nastopata v položaju za /j/.
- 2.12. /i:/ ne nastopa v položaju pred /r/.
- 2.13. /e: ə: o:/ ne nastopajo na absolutnem začetku.
- 2.14. /e:/ ne nastopa v položaju pred /j/.
- 2.15. /o:/ ne nastopa v položaju pred /v/.
- 2.16. V položaju pred /r/ se nevtralizirata /e:/ in /i:/ v /e:/, ki je ožji kot običajni /e:/.
- 2.17. Ob zvočnikih lahko stoji /ə/, nastal ob redukciji za njim stoječega glasu, tudi pred njim (əlsí:ca, pà:šəŋk).
- 2.18. Poakcentski /i/ nastopa samo v zadnjem odprttem zlogu.

2.2. Konzonantizem

- 2.21. /v/ je pred zadnjimi vokali bolj labialen kot pred sprednjimi.
- 2.22. /v/ ima pred konzonanti in v izglasju varianto [v].
- 2.23. /j/ ima pred konzonanti in v izglasju varianto [j].
- 2.24. /r/ ne nastopa v položaju za akcentuiranim /i/.
- 2.25. /n/ ima v položaju pred /k/ in /g/ varianto [ŋ].
- 2.26. Po zvenečnosti se nezvočniki prilagajajo sledečemu nezvočniku in pavzi.
- 2.27. Zveneči nezvočniki ne nastopajo v izglasju, ampak imajo tam svoje nezveneče pare.
- 2.28. /γ/ ima v položaju za [ŋ] varianto [g].
- 2.29. Zaradi redukcij in predložnih zvez se pojavljajo tudi dolgi soglasniki (bó:t:e, s:əstrò).

2.3. Prozodija

- 2.31. Akut in cirkumfleks sta lahko na vseh vokalih in na katerem koli besednem zlogu.
- 2.32. Akut na /ə/ nastopa samo v položaju pred /r/ (ér).

3. IZVOR

3.1. Vokalizem

3.11. Akcentuirani vokalizem

- i: ← i: (zí:ma, sí:n)
 ← akcent.i v nezadnjem zlogu (lí:pa)
- ə: ← ə: razen v položaju pred /j/ (cvè:t)
 ← akcent. ə v nezadnjem zlogu razen v položaju pred /j/ (bré:za)
 ← e: (pè:č)
 ← akcent. e v nezadnjem zlogu razen v položaju pred /j/ (zé:le)
 ← è: (pè:t)
 ← akcent. è v nezadnjem zlogu (telé:ta — Gsg.)

- e: ← e, ki je prišel pod akcent po premiku akcenta s končnega kratkega zloga (pé:če)
 ← ę, ki je prišel pod akcent po premiku akcenta s končnega kratkega zloga (jé:zék)
 ← akcent. e v zadnjem zlogu (kmè:t) in v nezadnjem v položaju pred /j/
 ← akcent. ę v zadnjem zlogu (žbè:)
 ← ě: v položaju pred /j/ (jè:ì, vè:ja, za č v gradivu ni primerov)
- a: ← a: (ylá:va)
 ← akcent. a v nezadnjem zlogu (krá:va)
 ← ə: (dà:n, mà:x)
 ← akcent. ə v nezadnjem zlogu (vá:že)
- ə: ← akcent. ə v zadnjem zlogu (pà:s)
 ← akcent. i v zadnjem zlogu (mà:š)
 ← akcent. ě v zadnjem zlogu (xrà:n)
 ← akcent. a v zadnjem zlogu (γà:t)
 ← akcent. u v zadnjem zlogu (krà:x)
 ← ŋ: skupaj z /r/ (ə:r)
 ← akcent. ŋ skupaj z /r/ (ə:r)
- o: ← o, ki je prišel pod akcent po premiku akcenta s končnega kratkega zloga (kó:sa)
 ← ɔ, ki je prišel pod akcent po premiku akcenta s končnega kratkega zloga (só:set)
 ← akcent. o v zadnjem zlogu (snò:p, kò:n) in v nezadnjem v položaju pred /v/ (vdò:va)
 ← akcent. ɔ v zadnjem zlogu (strò:k) in v nezadnjem v položaju pred /v/.
 ← ʃ: skupaj z /u/ (kó:unem — 1. sg., dò:ux — Nsg. m., dó:uya — Nsg. f.)
- ø: ← o: (drevò:)
 ← akcent. o v nezadnjem zlogu razen v položaju pred /v/ vó:la, nó:səm)
 ← ɔ: (zò:p)
 ← akcen. ɔ v nezadnjem zlogu (γó:ba)
 ← ow pred konzonantom (γərmø:je)
- u: ← u: (mú:xa)
 ← akcent. u v nezadnjem zlogu (kú:xna, kù:xa — 3. sg.)
 ← akcent. ěl, əl, ił, uł (sedù:, šù:, səzù:, nəbù:)

3.121. Predakcentski vokali

- ə ← ə (cvədè:)
 ← i (dəši:, əlsí:ca, pəršù:)
 ← ě (səně:n, əlsě:n)
 ← e (nəbò:)
 ← ę (məsö:)
 ← a (usəjè:n — ptc. pass., γvəvò: — Asg.)
 ← u (mədi: se — 3. sg., əldjè:, dərži:na)
 ← ŋ skupaj z /r/ (kərví: — Gsg.)

- u ← o (kustì: — Gsg.)
 ← q (zubà: — Gsg.)
 ← l skupaj z/u/(su)zè:)
 ← lu, lq, wo, wi po asimilaciji (upí:na, yubò:k, durí:še, usò:k)
 ← u, če je analogno vnesen iz akcentuiranega položaja (kupvò:t)
 i ← i, če je analogno vnesen iz akcentuiranega položaja (zidá:r)

3.122. Poakcentski vokali

- i ← -ji po asimilaciji (mà:či)
 u ← -eł, -ěł, -eł, -ił (dé:bu, ví:du, nó:su)
 ← -əw (cé:rkv), verjetno tudi iz -iw
 ← l (já:buk)
 ← w za zvočnikom (čž:ru)
 ← l za zvočnikom (umě:ru)
 e ← e (té:če, jé:čmen)
 ← ę (ví:me, krá:ve — Npl., rí:be — Gsg.)
 ← a v skupini aị (zú:trej)
 o ← o (vá:kota, mvá:tmo — 1. pl., brá:toù, rá:kou — Gpl.)
 ← q (sví:no — Asg., s krà:vo — Isg., vi:djo — 3 pl.)
 ← a pred l, w v skupini oų (sé:kou, ží:loù)
 ← u v D in analogno v Isg. pridevnikov in zaimkov (dó:bérmo, ü:nmo,
 z né:mo)
 ə ← ə (cé:pəc, sò:nčək)
 ← i (vó:lə — Npl., pətélən, kí:selca, pà:šějk, sò:nčənca; s təlè:təm,
 s klù:čəm — Ipl.)
 ← u (kó:žəx)
 ← -o preko -u zaradi maskulinizacije v sklopu NZ (pí:səm, vó:kən,
 jú:tar)
 a ← a (krá:va, sè:kam, umà:zan)
 ← večinoma iz o v poakcentskih zaprtih zlogih (čé:dnast, lè:tas)

3.2. Konzonantizem

Konzonanti /j r m n p b f t d c s z č š ž k x/ so nastali iz enakih glasov v izhodiščnem sistemu, poleg tega pa:

- v ← w
 ← l razen pred sprednjimi vokali in j
 ← kot proteza pred o, u (vó:kən, vó:səm, vù:ra)
 ← l: skupaj z /o/ (o:u)
 l ← l
 ← l pred sprednjimi vokali in j
 ← primarna skupina tl, dl (ví:le)
 r ← ř:, ř skupaj z /ə:/
 n ← n
 č ← t
 š ← šč

- x ← g v izglasju
 ← k, g pred t ali k
 γ ← g razen v izglasju in za [ŋ]

Zveneči nezvočniki so nastali tudi iz nezvenečih po asimilaciji na sledeče zveneče nezvočnike, nezveneči pa iz zvenečih z ustrezeno asimilacijo na sledeče nezveneče in v izglasju.

3.3. Prozodija

- 3.31. Akcentsko mesto je kot v izhodiščnem sistemu z naslednjimi razlikami. Akcentuirana sta e in o, ki sta bila v izhodiščnem sistemu pred akcentuiranimi kratkimi zadnjimi zlogi. Kjer je močan vpliv drugih fleksijskih oblik, je akcent analogično lahko ohranjen (oz. restituiran) na zadnjem zlogu. Na akcentsko mesto so deloma vplivala tudi razna morfol. izenačevanja.
- 3.32. Dolgi so vsi akcentuirani vokali.
- 3.33. Intonacija je kot v izhodiščnem sistemu z naslednjimi razlikami. Podaljšani vokali v nezadnjih zlogih so akutirani (krá:va). Vokali, ki so postali akcentuirani po premiku akcenta s kratkega zadnjega zloga, so akutirani (žé:na). Podaljšani vokali v zadnjih zlogih so cirkumflektirani (žbè:, strò:k).

3.4. Izguba glasov

- 3.41. Do popolne redukcije neakcentuiranih vokalov (izgube glasu) (ə, i, u, ě oziroma ɔ, ki se je najprej razvil iz teh glasov) prihaja najpogosteje v končnicah in nekaterih sufiksih, včasih pa tudi v korenih v sosečini sonantov (snò:, vó:rx, žví:na).
- Najpogostejši primeri popolnih redukcij v sufiksih in končnicah:
- ə v suf. -ək, -əc v poziciji za sonantom
 - i v suf. -ina
 - i v suf. -ica, če ni v poziciji za konzonantsko skupino (nesonant + sonant)
 - i v inf.
 - i gl. pripone v 3. os. sg. in v celotnem du. in pl.
 - i v imp. v vseh številih, če ni v poziciji za konzonantsko skupino
 - i v opis. deležniku moš. sp. pl., če ni v poziciji za konzonantsko skupino
 - ě gl. pripone v opisnem deležniku
 - u oz. o gl. pripone pri glagolih na -ovati -ujem v vseh oblikah
 - i v DL sg. samostalnikov in pridevnikov žen. sp. ter osebnih zaimkov za 1. in 2. os. in povratnoos. zaimka, če ni v poziciji za konzonantsko skupino
 - u v DL sg. s. samostalnikov moš. sp. fakultativno
 - i v GDL sg. in NGA pl. in. du. samostalnikov II. žen. sklanjatve z akcentom na osnovi
 - i v N pl. samostalnikov in pridevnikov moš. sp., če ni v poziciji za konzonantsko skupino
 - i v določni obliki pridevnikov moš. spola

i v komparativu in superlativu pridevnikov fakulativno
u v GA du. os. zaimkov za 1. in 2. os.

i v Ipl. os. zaimkov za 1. in 2. os.

i v Ipl. kaz. zaimka ta in tistih, ki se sklanjajo po njegovem zgledu

3.42. glej OLA 14

3.43. V skupini črě, žrě je v posameznih primerih izgubljen r (čè:šna, žbè:).